

Harlekijn als verhalenverteller

Harlekijnen en *Pulcinellen* (spreek uit: poelstjienellen) – vrolijk, sluw of juist heel dom, vaak onbetrouwbaar, brutaal en vol duivelse streken. Hun gebaren zijn dikwijls dubbelzinnig, hun woorden onbetamelijk en hun handelingen platvloers. Ze bestoken elkaar met de *klisteerspuit*, speels dreigend met een lavement. Ze grijpen de blaasbalg om wind op te wekken waar ‘wind’ al ruimschoots voorhanden is, namelijk bij de pantalon van een andere lolbroek. Ze houden zich niet aan de fatsoensnormen.

Degenen die hun rol spelen, bedekken hun gezicht met een *half-masker*, dat ronduit demonische trekken heeft.

Harlekijn met zijn *bonte lapjespak* en Pulcinella met zijn wijde, *witte kostuum* en witte puntmuts met ronde top hebben de levenslust van een zuiderling. Beide komische knechten komen uit de Italiaanse *commedia dell'arte*, een vorm van improvisatietoneel die in de zestiende eeuw ontstaan is.

Harlekijn oftewel *Arlecchino* (spreek uit: arlekkino) hoort thuis in de Noord-Italiaanse stad Bergamo, Pulcinella komt uit Napels. Maar we zien ze overal. Ze duiken op waar en wanneer mensen de behoefte voelen om de wereld op zijn kop te zetten. Dat gebeurt bijvoorbeeld in de *volkspoppenkast*, in het *carnaval* en op het *plankier* waarop rondtrekkende artiesten vroeger hun vrolijke fratsen vertoonden. Kunsten die een mengeling zijn van klucht, acrobatie en dans.

Liefde en leed

De *clowns* – met hun potsen op straten en pleinen – waren vaak verbonden aan kwakzalvers en kiezentrekkers om publiek te lokken. Ook verhalenvertellers en zangers huldten zich in het kostuum van Pulcinella of Harlekijn. Zij zochten een geschikte plek, klommen op een stelling en hingen een *doek* op dat was beschilderd met taferelen van de hoofdmomenten uit hun verhaal. Het publiek hing aan de lippen van de verteller wanneer deze – begeleid door wijde armgebaren – geschiedenissen opdiste over liefde en leed, trouw en treurnis, verraad en moord. Met een stok wees hij de desbetreffende passage aan op het doek.

Arlecchino

Tekenaar *Jan Jutte* maakte voor *De paljas en de vuurvreter* – een kinderboek geschreven door *Rindert Kromhout* – over de hierboven beschreven gebeurtenissen, een fraaie illustratie: ‘Arlecchino als vertoner van een chronique scandaleuse’. Bovenstaande tekst met de genoemde afbeelding is als een *Poppenspe(e)lmuseumprent* in de *museumwinkel* verkrijgbaar. Tevens kunt u hier diverse briefkaarten aantreffen met afbeeldingen van diverse ‘Harlekijnen’ uit de nationale (volks)poppenkasten.

Poppenspe(e)linformatiecentrum

Wilt u meer te weten komen over de *commedia dell'arte* en het poppentheater? Raadpleeg dan eens onze *Poppenspe(e)lmuseumbibliotheek* en het *poppentheater-abc* op onze websites www.poppenspelmuseum.nl en www.poppenspelmuseum-bibliotheek.nl.

Afbeelding uit: ‘De paljas en de vuurvreter’. Illustratie: Jan Jutte. Uitgeverij: Querido, Amsterdam (1993). Stamboeknummer: 73.136.

Poppenspe(e)lmuseum®

Kerkweg 38 8193 KL Vorchten NL Tel.: +31(0)578 - 63 13 29 Fax.: +31(0)578 - 56 06 21
www.poppenspelmuseum.nl www.geheugenvannederland.nl/poppenspel2
www.poppenspelmuseum.nl/onderwijs www.poppenspel.info
www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl info@poppenspelmuseum.nl